

E.D.

R 873

V. 6-7

HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY

OF THE

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOÖLOGY.

32564

Bought.

November 10, 1908.

A rovarok és a madarak.

Irta *A Aigner Lajos.*

Több ízben, legújabbán is említettük, hogy Észak-Amerika Egyesült Államai egészben és egyenkint véve évről-évre százszázatokra menő összegeket vesznek fel költségvetéseikbe oly czélból, hogy az erdő- és mezőgazdaság érdekében a hasznos és kártékony rovarok, azok tenyésztése és illetőleg irtásának tanulmányozására Rovartani Állomásokat fentartsanak; kutató utazásokat (p. o. Ausztráliába a pajzstetveket pusztító rovarok megfigyeléséül) szervezzenek, költséges tudományos és népszerű műveket, jeles monographiakat (p. o. a méhtenyésztésről és a gyapjas pilléről) adjanak ki és ezrével terjeszszék, hogy ez úton a hasznos rovarok tenyésztésére serkentsenek, a kártékony rovarok életével pedig megismertetve, útbaigazítást nyújtsanak arra, hogy azoknak kártétele megszoríttassék s annak lehetőleg eleje véttessék.

Nagy megnyugvásul szolgálhat a magyar gazdának, hogy földművelésügyi kormányunk élén oly férfiú áll, aki mindezek iránt erős érzéssel bír, s a ki jobbra mindazt, a mit a gyakorlati amerikaiak gazdaságuk emelése érdekében tesznek, egyidőben és nem példájuk nyomán, hanem tőlük függetlenül és velük párhuzamban, aránylag talán még nagyobb áldozattal hazánkban megvalósítani törekszik.

Dr. Darányi Ignác ministernek máris hálával tartozik a nemzet, hogy a m. kir. állami Rovartani Állomást, melyet Dr. Horváth Géza javaslatára elődei létesítettek, tetemesen kibővítette s actióképessé tette, hogy — a lapunk keretébe nem tartozó műveket és folyóiratokat nem említve — harmadéve megindította a „Kisérletügyi Közlemények“-et, melyekben Jablonski Józsefnek több, részben lapunkban is megjelent magvas értekezése látott napvilágot a kártékony rovarok életmódjáról és irtásáról, — hogy egyes ily rovarra nézve külön utasításokat bocsátott közre, — hogy a gazda kezébe adott oly jeles

művet, mint az Emich-Jablonski-féle kézikönyvet a káros rovarokról (R. L. VI 197.) és legújabban Chernel Istvánnak Magyarország madarairól szóló nagy művét.¹⁾

Ez utóbbi valóságos díszmű, mely irodalmunkban ritkítja párját. És büszkeséggel töltheti el a magyar ember szívét, hogy ez a mű minden ízében magyar: magyar tudós írta, magyar művész illusztrálta, magyar ember intézte és magyar a díszes nyomása és a képek mesteri kiállítása is

Lapunk keretét messze túllépnők, ha ennek a munkának érdekes történetét és egész tartalmát csak vázolni, vagy épen méltatni akarnók. Ennél og a — ornithologiai értékének mérlegelését másokra bízva — itt tisztán azt az oldalát kell tekintenünk, mely a madarakat a rovarokkal állítja szembe. S e tekintetben a munka igen gazdag. A szerző nagy szorgalommal hordta össze az irodalomból mindazt, mi minden egyes madárfajra vonatkozik, adja népies neveit, leírását, életmódját, fészkelését és tojásának leírását, valamint jelentőségét a gazdaságra nézve, vagyis hasznos-e, káros, vagy közömbös ebből a szempontból. S ez utóbbi tekintetben nem elégedett meg az irodalmi adatokkal, hanem két ezerre menő gyomortartalom vizsgálata alapján igyekszik az olykor vitás kérdést eldönteni. Igen érdekes például a harkályok gazdasági jelentőségéről szóló fejezet, mely egész kis értekezéssé fejlődött. Nem kevésbé érdekes a madarak csoportosítása ama szerep szerint, melyet a gazdaságban játszanak. A bevezető részben a szerző azonban a hasznosság szempontjából tett részletes kutatásainak összegezését is adja „A madarak munkájának értéke az ember gazdaságában” című fejezetben, melyből a rovarokra vonatkozó részt legközelebb mutatványul közölni fogjuk. Olvasóink abból is látni fogják, hogy Chernel István derék munkát végzett és teljes elismerésünkre számot tarthat.

Meg nem tagadhatjuk elismerésünket a munka művészi része iránt sem. A két kötet összesen 58 szövegrajzot, 16 fekete és 40 pompás kivitelű színes táblát tartalmaz: ezek közül 1 színes és 2 fekete táblát, valamint 4—5 szövegrajzot H á r y G y u l a, a többit mind N é c s e y I s t v á n készítette, a ki a finom részletek feltüntetésében mester. Szintúgy adózunk elismerésünkkel a munka intézőjének, Herman Ottó-nak, mert a

¹⁾ Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségökre. A földművelésügyi m. kir. minister megbízásából írta chernelházi Chernel István. Képekkel ellátta Nécsey István. Intézte Herman Ottó. Budapest, 1899. 2 kötet számos színes táblával és fametszettel stb. Ára 30 kor.

diszes mű létrejötte jó részben az ő buzgó fáradozásának köszönhető. Csak azt óhajtottuk volna, hogy a 134 ívnyi munka nem két igen aránytalan, hanem inkább három arányosabb terjedelmű kötetben látva napvilágot.

Melegen ajánljuk e művet t. olvasóink figyelmébe: haszonnal fogja forgatni úgy a gazda, mint az entomologus.

Bors megye nagylepkéi.

Irta *Nécsey István.*

I

A „Rovartani Lapok“ utóbbi számaiban néhány képet adtam a hernyók és lepkék életéből. Most a Bors megyében gyűjtött nagylepkék jegyzékét nyújtom át az érdeklődőknek.

Magyarország lepke-faunája, mintaszerű összeállításban, a Természettudományi Társulat kiadásában megjelent „A magyar birodalom állatvilágának“ képezi egy részét. Fel van ott sorolva minden, ami csak hazánkból napjainkig ismeretes; ki van mutatva elterjedési körük is, amennyire az lehetséges volt. Hátra van még, hogy ismerjük az állatok megjelenési idejét és a magassági viszonyokat, ameddig — például a völgyben élők a hegyeken és viszont — az egyes állatok még előfordulhatnak.

Csakhogy ez már nem egy ember munkája lesz, sem intézetek, sem muzeumok nem fogják ezt elvégezhetni soha: ide több kell.

Ha mindazok, kik a lepkét gyűjtik, tudatosan és rendszeresen feljegyzik a gyűjtés helyét és napját, — de nem csak az első elfogott példányról, — hanem jegyzik azt az egész éven át és végre jegyzeteiket ezen a helyen, vagy másutt, közre teszik, úgy idővel tisztán és áttekinthetően előttünk fog állni Magyarország lepkéinek geographiája és tudni fogjuk azt is, hogy a mi faunánk nem intézhető el Közép-Európa, vagy Németország faunájával egy kalap alatt, hanem csak mint Magyarország faunájáról lehet róla szó.

Annyian csak vagyunk, hogy ezt megcsinálhatjuk?

Az a kevés, amit most a magam részéről nyújthatok, több mint tizenkét évi gyűjtés eredménye. A gyűjtés — egyrészt — bár tudatos volt, fájdalom, érezhetően nélkülözi annak folytonosságát;

másrészt kárpótól az az adatsor, mely 1893-tól kezdve, tehát hét éven át évről-évre halmozódott úgy, hogy a Bárszegyében gyűjtött állatok röpiülési idejéről elég tiszta képet adhatok.

A jegyzék még azért sem lehet teljes, mert az anyag legnagyobb része csak Barszegye mezőgazdaságilag nagyon is kultivált részéből, Verebély vidékéről való, ahol erdő, gyepes hely alig van. Hátra van még az északi erdős rész átkutatása és ha valami érdekes akad is ebben a jegyzékben, úgy a meglepetéseket majd csak a hegyvidék fogja nyújtani.

Azok a rövid kirándulások, melyek fáradtságos voltak mellett sem voltak jutalmazók, eddig csak a faunánkra új *Eupithecia conterminata* Zell. egy példányával jutalmaztak. Hazája: Csehország, Németország keleti része, Livland, és Lappland orosz része.

Sokkal érdekesebb az *Eupithecia glaucomicitata* Mn., melynek két példányát 1896-ban Verebélyen gyűjtöttem. Ez utóbbi nemcsak faunánkra, de Közép-Európa faunájára is új jelenség. Igazi hazája Brussa és Smyrna vidéke; Európából pedig, eddig csak Corsica szigetéről ismertük.

A ritkább állatok közül a *Nola cristatula* Hb. hazánkban eddig csak Fiume vidékéről, a *Lithosia pallifrons* Z. és a *Tapiostola musculosa* Hb. pedig csak Budapestről voltak ismeretesek.

A Noctuák közül még az *Arsilonche albovenosa* Göze., az *Aporophila lutulenta* Bkh., a *Luperina virens* L., a *Hydroecia micacea* Esp. és a *Metoponia flava* Hb. az érdekesebbek. A *Luperina virens* L., mely a magyar fauna katalógusából kimaradt, azt hiszem, Magyarország északnyugati részében legalább is olyan gyakori, mint varietása, a *L. immaculata* Stgr., ez pedig nem ritka.

A geometrák, leszámítva a már említett ritka Eupitheciákat, eddig még semmi különöset sem nyújtottak.

Megjegyzem végül, hogy a fajváltozatokat rendszerint nem vettem tekintetbe, és hogy néhány esztergomgyei adatot is felvettem.

I. Rhopalocera.

Papilio Podalirius L. Verebély IV. 8—V. 30., VII. 28—VIII 9. Zsarnócza VI. 29. *Machaon* L. Verebély IV. 14—V. 15.

Thais Polyxena Schiff. Léva, Verebély IV. 8.

Parnassius Apollo L. Nagy-Ugrócz, Szénásfalu, Alsó-Hámor, Zsarnócza VI. 27—29. *Mnemosyne* L. Mohi fölött. (Esztergom V. 22.—VI. 6.)

Aporia crataegi L. Verebély VI. 7.

Pieris brassicae L. Verebély, VI. 6. VIII. 2—9. *rapae* L. Verebély, IV. 4—27. VII. 13. IX. 1. *napi* L. Verebély IV. 8—VI. 23, IX. 6. *Daphidice* L. Verebély, III. 31—V. 20, IX. 5.

Anthocharis cardamines L. Léva, Verebély, IV. 24.

Leucophasia sinapis L. Verebély, Zsarnócza IV. 16, VI. 26, VIII. 9.

Colias Hyale L. Verebély IV. 26—V. 18, VIII. 29—IX. 25. *)
Myrmidone Esp. Léva. *Edusa* F. Verebély, IX. 5.

Rhodocera rhamni L. Verebély III. 19—VI. 20.

Thecla betulae L. Verebély IX. 10—25. *W-album* Knoch. Verebély, Szkiczó VI. 5-14. *ilicis* Esp. Zsarnócza VI. 27-30. *acaciae* F. Verebély VI. 6—23. *pruni* L. Verebély, VI. 17. (*quercus* L. Esztergom VIII. 9.) *rubi* L. Verebély, Kis-Tapolcsány V. 27—VI. 30.

Polyommatus virgaureae L. Verebély, Zsarnócza VI. 23—30. *Thersamon* Esp. Verebély IV. 30—V. *rutilus* Weinb. Verebély V. 20. VIII. 19. *Hippothoë* L. (Fauna regni Hung.) nem észleltem. *Dorilis Hfn.* Verebély V. 6—VI. 4. *phlaeas* L. Verebély VI. 23. VIII. 19—27.

Lycæna Argiades Pall. Verebély IV. 26—V. 6. VI. 27. IX. 7. *Aegon Schiff.* Verebély V. 15. X. 7—10. *Argus* L. Verebély VI. 17. *ab. argyrognomon* Bgst. Verebély Igen nagy; felső szárnyainak mellső széle 17 mm. hosszú. *Orion* Pall. Nagy-Ugrócz, VI. 27. (Esztergom, V. 22.) *Baton* Bgst. Verebély V. 28. *Icarus* Rott. Verebély, Kis-Tapolcsány VI. 26—VII. 14. IX. 8—X. 3. *Amanda Schm.* Verebély VI. 20. *Bellargus* Rott. Mohi VI. 3. (*Corydon Poda* Esztergom, VIII. 9.) *Meleager* Esp. Zsarnócza VI. 28, (Esztergom, VII. 26.) *Admetus* Esp. Zsarnócza, VI. 28. (*Damon Schiff.* Esztergom, VII. 26.—VIII. 9.) *argiolus* L. Verebély, IV. 8—VI. 23. *semiargus* Rott. Kis-Tapolcsány. VI. 26. *Cyllarus* Rott. Verebély, V. 6—VI. 24. *Arion* L. Verebély. (Esztergom.)

Nemeobius Lucina L. Verebély, IV. 24—V. 6, VII. 1—15.

Apatura Iris L. Alsó-Hámor, Szkiczó, Zsarnócza, Velka-Pola, VI. 29—VII. 2. *Iiia Schiff.* Verebély, VIII. 25. *ab. Clytie Schiff.* Verebély, IX. 2. ♀.

Limenitis populi L. Velka-Pola, VI. 30.

Neptis Lucilla F. Zsarnócza, VI. 29

Vanessa levana L. Léva. *v. prorsa* L. Verebély. *C-album* L. Verebély, III. 30—IV. 16, V. 30—VI. 9. IX. 3—XI. 8. *polychloros* L. Verebély, III. 13—IV. 26. VI. 21—VII. 1. *urticae* L. Verebély, III. 13—V. 22. VI. 10—IX. 6. *Jo* L. Verebély, III. 20—V. 16. IX. 17—26. *Antiopa* L. Verebély, III. 22—IV. 10. VII. 10. *Atalanta* L. Verebély. IV. 24. VII. 31. IX. 7—29. *cardui* L. Verebély, V. 18—30, VII. 15—19. IX. 7—X. 30.

Melitæa Cinxia L. Verebély, V. 20. VI. 3. (Esztergom,

*) *Palaeno* L. a Fauna regni Hung. Lepid. szerint Bars m. Lucsivnán találtatott, minthogy azonban Bármegyében ily nevű helynév nem fordul elő, a Szepesmegyei Lucsivna értendő.

V. 22. *Phoebe Knoch*. Verebély, Kis-Tapolcsány, V. 6—VI. 27. *Trivia Schiff*. Verebély, V. 6—VI. 4. *didyma* O. Léva, Verebély, Zsarnócza, V. 20—VI. 27. *Athalia Rott* Verebély, Szkiczó V. 20—VI. 30. *Aurelia Nick*. Verebély, Szkiczó, VI. 4—30.

Argynnis Scelene Schiff. Verebély és Esztergom, V. 20—VI. 4. VII. 15. *Dia* L. Verebély, Zsarnócza, IV. 24—VII. 1. IX. 25. *Daphne Schiff*. Zsarnócza, VI. 27. *Hecate Esp*. Verebély VI. 20. *Latonia* L. Verebély, IV. 8—V. 30 VI. 10—26. VIII. 6 IX. 25. *Aglaja* L. Verebély, Zsarnócza, VI. 20—VII. 2. *Niobe* L. Verebély, Zsarnócza, 12. VI.—29. *ab. Eris Meig.* Zsarnócza. VI. 20—29. *Adippe* L. Verebély, Zsarnócza, VI. 20—27. *ab. Cleodoxa* O. Zsarnócza VI. 20—27. *Paphia* L. Verebély Zsarnócza. VI. 20—29. *Melanargia Galatea* L. Verebély, Tapolcsány, VI. 13—VII. 1.

Erebia Medusa F. Verebély. *aethiops Esp.* Verebély. *ligea* L. Léva.

Satyrus Hermione L. Verebély, Zsarnócza, VI. 29—VII. 9. *Circe F.* Verebély, Zsarnócza, VI. 20—VII. 26. *Briseis* L. Léva. (Esztergom, VII. 9—VIII. 5.) *Semele* L. Verebély. Esztergom VII. 25. *Arethusa Esp.* Verebély, VIII. 9. (Esztergom.)

Pararge Maera L. Verebély, V. 20. *Megaera* L. Verebély, V. 17—VI. 4. (Esztergom.) *Egeria* L. v. *egerides* Stgr. Verebély. (Esztergom, VIII. 9)

Epinephele Lycaon Rott. Verebély, VII. 15. *Fanira* L. Verebély, VI. 6—VII. 7. VIII. 6. *hyperanthus* L. Verebély VI. 30. *Coenonympha Iphis Schiff*. Verebély, V. 6—28. *arcania* L. Verebély, V. 20—VI. 13. *pamphilus* L. Verebély, V. 8.

Spilothyrus alcaeae Esp. Verebély, V. 8. VII. 21.

Syrichthus carthami Hb. Zsarnócza, VI. 29. *alveus* Hb. Verebély. v. *fritillum* Hb. Verebély, IX. 25. *serratulae* Rbr. Verebély, IV. 30—VI. 13, VII. 15. (*orbifer* Hb. Esztergom. V. 15.)

Nisoniades Tages L. Verebély, IV. 10—V. 17.

Hesperia Thaumasa Hfn. Verebély, Zsarnócza, VI. 3—VII. 9. *lineola* O. Verebély, VII. 14. *Actaeon Rott*. Verebély, VI. 4. *sylvanus Esp.* Verebély, Zsarnócza, VI. 13—30 *comma* L. Verebély, IX. 25.

II. Heterocera.

A. Sphinges.

Acherontia Atropos L. Verebély, Léva IX. 27—30.

Sphinx convolvuli L. Verebély, VI. 17. VIII. 17—IX. 14. *ligustri* L. Verebély, VI. 16—VII. 21. *pinastri* L. Verebély május.

Deilephila euphorbiae L. Verebély, Léva VIII. 6—23.

Elpenor L. Verebély, Léva. V. 17. VIII. 6—17. *porcellus* L. Verebély, Zsarnócza VI. 13—23. *nerii* L. Léva, hernyó.

Smerinthus tiliae L. Verebély, Léva IV. 29—VI. 2. *quercus Schiff*. Verebély, 1897-ben egy példány. *ocellata* L. Verebély, Léva IV. 29—V. 24. VII. 8. *populi* L. Verebély, Léva V. 2—VI. 26.

Macroglossa stellatarum L. Verebély, IV. 24—V. 27, IX. 7—X. 28. *fusciformis* L. Verebély, VI. 13. Léva, (Esztergom, V. 22.)

Trochilium apiforme Cl. Verebély, V. 21—VII. 3.

Sciapteron tabaniforme Rtt. Verebély.

Sesia cephiiformis O. Zsarnócza, julius. *tipuliformis* Cl. Verebély, V. 19—VI. 14. *asiliformis* Rott. Verebély. *myopiformis* Bkh. Verebély VI. 9—18. (*ichneumoniformis* F. Esztergom. VIII. 14.) *empiformis* Esp. Verebély, IV. 28—VI. 17. *astatiformis* H.-S. Verebély, V. 24—30. (*triannuliformis* Frr. Esztergom, VI. 29.)

Ino pruni Schiff. Verebély, VII. 1—22. *globulariae* Hb. Verebély. VI. 13—VII. 1. *statices* L. Verebély, VII. 22.

Zygaena pilosellae Esp. Verebély, VII. 1—15. *brizae* Esp. Verebély, VII. 1. *achilleae* Esp. Verebély, Zsarnócza, VI. 24—28. *loniceriae* Esp. Verebély. VII. 1. *filipendulae* L. Verebély, Zsarnócza, VI. 27—VII. 21. *angelicae* O. Verebély, VII. 1. (*Ephialtes* L.) *ab. coronillae* Esp. Verebély, VII. 15—22. *ab. trigonellae* Esp. Verebély, VII. 22—26. *carniolica* Sc. Verebély.

Syntomis Phegea L. Verebély, Nagy-Ugrócz, VI. 4—27.

Naclia ancilla L. Verebély VII. 21.

B.) Bombyces.

Sarrothripa undulana Hb. Verebély IV. 5.

Earias clorana L. Verebély, IV. 16—V. 19.

Nola cucullatella L. Verebély, VII. 10. *cicatricalis* Tr. Verebély IV. 24. *crisatula* Hb. Verebély VII. 10

Calligenia miniata Forst. Zsarnócza, VI. 27.

Setina irrorella Cl. Verebély, Zsarnócza, VI. 20—29. *rosida* Esp. Verebély, *mesomella* L. Léva, Zsarnócza, VI. 28.

Lithosia muscerda Hfn. Verebély, VI. 24. *complana* L. Verebély, Zsarnócza, VI. 29. *lutarella* L. Verebély, V. 20. VII. 21—VIII. 7. *pallifrons* Z. Verebély, VII. 21—VIII. 7.

Gnophria quadra L. Verebély.

Emydia (striata) L. Esztergom V. 22)

Euchelia jacobaeae L. Verebély, VI. 26. (Esztergom, V. 22.)

Nemeophila russula L. Verebély, V. 11—VI. 4.

Callimorpha dominula L. Léva, Verebély, VII. 14. *Hera* L. Verebély, Léva.

Arctia caja L. Verebély, Léva. VIII. 16—24. *villica* L. Verebély (Esztergom.) *Hebe* L. Bars-Szentkereszt, (Esztergom, IV. 25. V. 13.) *aulica* L. Verebély, Léva. V. 6.

Spilosoma fuliginosa L. Verebély, (Esztergom.) *luctifera* Esp. Esztergom V. 12. *mendica* Cl. Verebély IV. 30—V. 10. *lubricipeda* Esp. Verebély, VI. 26, VIII. 18. (Esztergom. V. 22) *menthastri* Esp. Verebély, IV. 26—V. 8. *urticae* Esp. Verebély, V. 1—23, IX. 26.

Hepialus sylvinus L. Verebély, VIII. 11—IX. 4.

- Cossus cossus* L. Verebély, Léva, VI. 17—VII. 13.
Zeuzera pirina L. Verebély, Léva.
Endagria ulula Bkh. Verebély.
Heterogenea limacodes Hfn. Zsarnócza, VI. 27.
Psyche unicolor Hfn. Verebély, VI. 16—VII. 24. *villosella*
 O. Verebély VI. 15—VII. 11. *viciella* Schiff. Verebély, VI. 18—29.
 (*plumifera* O. Esztergom.) *hirsutella* Hb. Verebély VI. 6—VII. 5.
Epichnopteryx Sapho Mill. Verebély, VIII. 12.—21.
 (Esztergom, V. 22.)
Cochliotheca crenulella Brd. Verebély, (Esztergom.)
Fumea nitidella Hofm Verebély, VI. 25.
Penthophora morio L. Verebély, Szkiczó, Léva, Zsarnócza, IV. 14—VI. 26.
Orgyia antiqua L. Verebély, VII. 8, X 3—24.
Dasychira fascelina L. Verebély, VII. 30—VIII. 7. *pu-*
dibunda L. Verebély
Laria L-nigrum Müll. Léva.
Leucoma salicis L. Verebély.
Porthesia chrysorrhoea L. Verebély, VI. 27—VII. 11.
Psilura monacha L. Verebély, egy fűzfa törzsén.
Ocneria dispar L. Verebély, VII. 23—VIII. 8 és X. 7. (♂)
Bombyx castrensis L. Fauna regni Hung. *neustria* L.
 Verebély, V., 21. *catax* L. Fauna regni Hung. *rubi* L. Verebély,
 IV. 29—VI. 10. (Esztergom.)
Crateronyx dumi L. Léva.
Lasiocampa potatoaria L. Fauna regni Hung. *pruni*
 L. Verebély, VI. 25. *quercifolia* L. Verebély. *pupulifolia* Esp.
 Verebély. Egy példány fűzfáról. *pini* L. Verebély.
Saturnia pyri Schiff. Verebély, Léva, IV. 3—V. 21, *spini*
 Schiff. Verebély, IV. 7. *pavonia* L. Verebély, Léva. IV. 6—V. 16.
Cilix glaucata Sc Verebély. V. 20. VIII. 11—X. 10.
Harpyia bifida Hb. Verebély, VIII. 5. *vinula* L. Verebély,
 Léva. IV. 12—24, VII. 17.
Stauropus fagi L. Léva, (Esztergom.)
Uropus ulmi Schiff. Verebély. IV. 20.
Notodonta tremula Cl. Léva. *chaonia* Hb. Léva, Ve-
 rebély. V. 20.
Pterostoma palpina L. Verebély, VII. 25
Phalera bucephala L. Léva
Pygaera anastomosis L. Verebély, VIII. 29—IX. 9. *cur-*
tula L. Verebély VII. 11—14. *anachoreta* F. Verebély, VII. 2—18.
Thyatira batis L. Léva, Zsarnócza, Verebély. VI. 28.
Asphalia ridens F. Verebély, IV. 24.

Magyarország Neuropterái.

Irta *Mocsáry Sándor.*

A reczésszárnyú rovarok (*Neuroptera*) ama rovarrendek közé tartoznak, a melyekről hazánkra vonatkozólag a külföld irodalmában csak kevés adatot találunk feljegyezve. Ennek oka részben az, hogy ez érdekes, de tanulmányozásra szerfölött nehéz rovarcsoportnak hazánkban eddig specialis művelője még nem akadt. Magam is csak részben, és főleg csak egyes családjaiban tanulmányoztam.

A régi írók classikus munkáiban Magyarországot még megemlítve sem találjuk. A legelső adat Piller és Mitterpacher, budai egyetemi tanárok munkájában¹⁾ fordul elő, kik 1783-ban a *Phryganea luctuosa*-t írják és rajzolják le Szlavoniából. Csaknem 60 évvel később, 1842-ben a francia Rambur a Neuropterákról szóló nagy munkájában¹⁾ 6 fajt említ fel Magyarországból, melyeket Kindermann Albert Budáról küldött volt neki. 1848-ban Kolenati a Frivaldszky Imrétől kapott példányokról már 14 fajt ír le.²⁾ Egyes adatokkal találkozunk Fuss³⁾ és Hagen⁴⁾ dolgozataiban is; nagyobb számú adatokat Brauer és Loew⁵⁾, de különösen Brauer-nek, az európai Neupterákról írott katalogusában⁶⁾ találunk, hol már 54 faj van említve hazánkból. Mac Lachlan classikus nagy művében¹⁾ csupán csak két fajra akadunk.

A magyar bűvárok közül a legtöbb adat Frivaldszky

1) Iter per Poseganam Slavoniae provinc.

1) Hist. nat. des Insectes Neuroptéres.

2) Genera et species Trichopterorum. Pars I.

3) Notizen u. Beitr. z. Insektenfauna Siebenbürgens; Verh. u. Mitth. d. sieb. Ver. f. Naturw. IV. 207.

4) Hämérobidarum synopsis synonymica: Stett. Ent. Zeit. 1866. 369. Beitr. z. Kenntniss der Phryganiden: Verh. zool.-bot. Ges. Wien 1876. 265.

5) Neuroptera Austriaca. Wien 1857.

6) Die Neuropteren Europas u. insbes. Oesterreichs. Festschrift der zool.-bot. Ges. Wien 1876. 265.

1) A Monographic Revision and Synopsis of the Trichoptera of the European Fauna. London 1874—80.

János²⁾ és Mocsáry Sándor dolgozataiban³⁾ van felsorolva. Biró Lajos a magyarországi hangyaleső fajokat (Myrmeleoni-
dae) csinos kis monographiában¹⁾ dolgozta ki a Nemzeti Múzeum
gyűjteménye alapján. A Kertész Miksa közzétette adatok²⁾
csak az én dolgozataim alapján vannak közölve. A többi, e téren
megjelent enumeratio jóformán figyelmet sem érdemel.

Ilyen kevés, mondhatnám, nagyon is kevés adatból áll
mindaz, ami Magyarország reczészárnyú rovarainak faunáját ille-
tőleg a külföldi és hazai irodalomban található.

De midőn ezeket itt lekiismeretesen elmondottam, kell,
hogy őszinte elismeréssel adózzak azoknak is, kik hazánk ez ér-
dekes faunáját gyűjtéseikkel gyarapították s lehetővé tették, hogy
a Nemzeti Múzeum eme gyűjteménye is ma már meglehetősen
szépnek és gazdagnak mondható. Ezek a következők: Anker
Rudolf, Biró Lajos, Cerva Frigyes, Dr. Chyzer
Kornél, Csiki Ernő, Dr. Daday Jenő, Frivaldszky
János, Herman Ottó, Dr. Horváth Géza, Dr. Ker-
tész Kálmán, Kohaut Rezső, Dr. Madarász Gyula,
Méhely Lajos, Merkl Ede, Padewieth M., Pével
János, Szépligetí Győző, Szilády Zoltán, Thal-
hammer János, Vellay Imre, Wachsmann Ferencz
és János, és Xántus János.

Ha már most, eme gyűjtések alapján hazánk ilyenmő fau-
náját röviden jellemezni akarnók: az mintegy keveréke a nyugati
a középeurópai, délkeleti és részben a mediterrán faunának; ami
jobbára, e többnyire vízben élő és fejlődő, vagy a futó homokhoz
között állatok széles elterjedésében találja magyarozatát. Önálló,

²⁾ Adatok Máramaros faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl.
1871. 231. — A Herkules fürdő vidékén élő állatok: Munk M., A Herkules-
fürdő és környéke. Budapest 1872. 97. — Állattani kirándulások Orsova,
Mehádia és Korniareva vidékein: M. orv. és term. vizsg. munkálatai VI.
Pest 1873. — Adatok Temes és Krassó megyék faunájához: M. T. Akad.
math. és termtud. közl. 1876. — Budapest és környéke állattani tekintetben:
Margó T., Budapest és környéke helyirata. Budapest 1879. 49.

³⁾ A lakok Bihar m. faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl.
1872. 163. — Adatok Zemp'én és Ung. m. faunájához: U. o. 1875. 17r. —
Bihar és Hajdu m. hártya-, két-, reczés-, egyenes- és félrőpűi: U. o. 1876. —
Adatok Zólyom és Liptó m. faunájához: U. o. 1878. — Délmagyarország
állattani tekintetben: Helyrajzi Emlékmű a m. orv. és term. vizsg. XXIII. v.
gyűlésére. 1886. 157.

¹⁾ A magyarországi hangyaleső fajok: Rovartani Lapok 1885. 177.

²⁾ Nagyvárad és vidékének állatvilága; Bunyitay V., Nagyvárad termé-
szetrajza. Budapest, 1890. 209.

sajátos fajt csak néhányat tudunk felmutatni, melyeket legújabbán K l a p á l e k F e r e n c z¹⁾ a Nemzeti Múzeum gyűjteményéből írt le; de e fajok is, ha másutt nem, legalább a Balkánfélszigeten előbb-utóbb megtalálhatók lesznek.

Az ál-reczésszárnyú rovarokat (*Pseudo-Neuroptera*) illetőleg is jobbára állanak azok, a miket a Neuropterákról fentebb elmondtam.

Itt első helyen Dr. K e m p n y P é t e r r ő l kell megemlékeznem, ki készséggel revideálta és határozta meg *Taeniopteryx*, *Nemurella* és *Nemura* fajainkat, melyek specialis tanulmánya tárgyai. Hazánkfiak közül pedig első sorban T h a l h a m m e r J á n o s-t kell megemlítenem, ki szakavatottan első ismertette a Kalocsa vidékén élő Odonatákat⁴⁾ és K o h a u t R e z s ő t, ki szép monographiát írt a magyarországi Odonatákról²⁾. E munka megjelenése óta (1896.) nem is találtatott egynél több faj (*Epi-theca bimaculata*) hazánkban, mely ama jeles monographiában hiányzik; noha nem valószínűtlen, hogy a szomszéd Ausztriában előforduló fajok közül nálunk még a *Leucorrhinia rubicunda* L., *albifrons* Burm., *caudalis* Charp., *Epi-theca arctica* Zett., *alpestris* Selys, *Cordulegaster annulatus* Latr., és *Aeschna borealis* Zett. is előbb-utóbb meg lesz található.

A hazánkban élő Pseudo-Neuropterák között igen érdekes és nevezetes állatok vannak az Ephemeraida alrendben, melyek halainknak igen kedvelt és bőséges táplálékot nyújtanak s így fontos nemzetgazdasági tényezők. Ilyenek:

1. *Polymitarcys virgo* Oliv., mely már M a r s i l i A. F. grófnak 1726-ban megjelent műve hatodik kötetében előfordul,¹⁾ hol azt „Papilio“-nak nevezi s a 117. lapon jól felismerhető rajzát is adja. Ez érdekes állatka Budapestenél augusztus havában a Dunaparton naplemente után egész éjfélig, a mikorra pályafutását bevégezte, néha nagy mennyiségben röpköd a gáz- és elektromos lámpák körül; de még sem olyan roppant tömegben, milliárdnyi sokaságban, mint én azt egyszer gyermekkori éveimben szülővárosomban, Nagyváradon láttam, a Sebes-Kőrös folyóból kikelve.

1) Fünf neue Trichopteren-Arten aus Ungarn; Természettajzi Füzetek XXI. 488. — Bemerkungen über die Trichopteren- und Neuropteren-Fauna Ungarns; U. o. XXII. 429.

1) Adatok Kalocsa vidéke rovarfaunájának ismeretéhez; A. Kalocsai főgymn. értesítője 1885.

2) A magyarországi Szitakötő-félék természetrajza. Budapest 1896.

1) Danubius Pannonico-Mysicus. Hagae 1726.

2. *Palingenia longicauda* Oliv., nálunk legnagyobb mennyiségben Szegednél fordul elő, rendszeren jun. 10—20-a között. Naplemente előtt, délutáni 5 óra után jön ki a vízből, a Tisza folyóból, és este 8 óra után élte pályáját már megfutotta.

3. Nagyváradnál a Sebes-Kőrösben él az *Ecdyurus venosus* Fabr. is, mely évenként néhány napig június hó első felében milliárdnyi mennyiségben lepi el a kőrösmenti házak falait és a kőrösparti cserjéket. Egyes példányokban hazánk más vidékein is előfordul.

Mint nevezetesebb Ephemerida említendő még az *Oligoneura rhenana* Imh., mely nálunk csak a keleti részben, és az *Oligoneura pallida* Hag., mely Budapestnél a Dunában él, s mindkettő augusztus havában röpül. Ezek már megközelíthetőleg sem olyan nagy tömegben szoktak megjelenni, mint az előbb említett fajok.

Ódonatáink között is több érdekes és ritkább faj van, de széles elterjedésöknél fogva ezek hazánk jellemző állatainak alig tekinthetők.

„A Magyar Birodalom Állatvilágában“ megjelent jegyzékemben 17 család- és 84 genusból 214 Neuroptera-fajt, és 7 család- és 66 genusból 148 Pseudo-Neuroptera-fajt soroltam fel.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mennyire van már kikutatva hazánk ilyenmű faunája, — erre nézve tiszta meggyőződéssel felelhetek, hogy a felsorolt összesen 362 faj hazánk ilyenmű állatvilágának érdekességét, gazdagságát bizonyítja, és hogy e tér a későbbi bűvároknak is eléggé háladatos leendő még.

Variáló lepkék Eperjes vidékéről.

Irta *Dahlström Gyula*.

II.

Acidalia Bischoffaria H. G. Ezen, az *A. virgularia*-hoz hasonlító, de nagyobb és feketésebb alakot itt fogtam. — *A. aversata* L. Eltérés, melynek összes szárnyai oly füstös feketék, mint a még kissé sötétebb középsáv.

Zonosoma pendularia Cl. Eltérés: 1. Szürke szemmel; a két harántsor fekete pont hiányzik; színe csaknem fehér. 2. Szin-

tén csaknem fehér, a két pontsor alig látható; a felső szárnyon a szemfolt csak félig, az alsó szárnyon épen nem látható.

Cabera pusaria ab. rotundaria Hw. Ezt rendszeren az őszkor gyűjtött hernyókból tenyészttem, a melyek május elején adják a rendesnél valamivel kisebb lepkét, melynek felső szárnya igen le van kerekítve, közép sávjai pedig igen keskenyek vagy egybefolyók. Volt köztük csaknem egészen fehér is, úgy hogy sávot alig látni.

Numeria pulveraria Dup. Eltérése, melyet *ab. obscurior*-nak lehetne nevezni, egészen sötét kávébarna, a felső szárnyon levő sáv csak valamivel sötétebb s alig vehető észre.

Therapis evonymaria ab. obscura sötét barna (teste is), kivált a felső szárnyon. A pontok és sávok alig láthatók. Egy másik eltérés (♂) szintoly sötét kávébarna, külszegélyén azonban világos sáv van egy sor fekete ponttal, mint a törzsfajnál; nyaka sötét kávébarna, tora azonban épen oly világos sárga, mint az említett szegély-sáv; potroha sötét.

Himera pennaria L. Eltérő sötét ♀, melynél a kissé vöröses sötét kávébarna felső szárnyon a külszegély felé levő sáv alig látható. Alsó szárnya kissé világosabb, kivált tő felé; egyébként a szárnyak egyszínűek. Bábból nyertem.

Hypoplectis adspersaria Hb. nálunk az I. ivadék május elején nagy példányokban; köztük hímek, melyek egyszínűen világos sárgák, barna pettyek és pontsorok nélkül, csak a mellső szegély kissé sötétebb. A jul. végén megjelenő II ivadék, *var. et. ab. sylvanaria* H.-S. jóval kisebb és sötétebb.

Boarmia crepuscularia Hb. Eltérés: 1. melynél mindkét szárny tösejtje a szárny közepéig fehéres szürke és barna pikkelyek zavaros keveréke, határozott sáv nélkül. Erre a külszegély felé fehéres szürke sáv következik, a melyben jócskán erős, csipkés feketésbarna vonal van, mely a felső szárny hegyétől az alsó szárny belszegélyéig húzódik. E mögött a rojtig világos szürke sáv húzódik, a melyben minden ér között kúpalakú, feketésbarna vonal áll, a melytől ez a példány oly sajátzerű kinézésű, mintha egészen más fajhoz tartoznék. 2. Egész felülete egyszínű sárgás feketebarna, minden rajz nélkül, még a külszegély előtt levő csipkés fehér vonal sem látható. Különben talán *B. biundularia* Bkh. lenne. Ámde ennek a fajnak úgy angol és észak-németországi, mint idevaló példányainak sötét és fehéres ily hullámvonala van. — *B. selenaria var. dianaria* Hb. A törzsfajnál jóval nagyobb, a ♀ oly nagy mint *Amphydasis betularius* L. —

Épen oly sötét feketés szürke, mint *Boarmia roboraria* ab. *infusata* Stgr. és minden szárnyán nagy, kissé kékes félholdacs-kákat visel.

Cidaria ferrugata Cl. Sötét eltérése, melynél a tő és a széles középtér sötét barnavörös; az utóbbi kétoldalt igen finom fehér hullámvonallal beszegve. A tősejtben és a külszegélyen rendszerint mutatkozó hamvasszürke alapszín itt sötét sárgásbarna. Az alsó szárny feketésszürke, úgy hogy hullámvonalnak nyoma sem látszik. — *C. tristata* L. Eltérés, melynél a külszegély sárgásbarna, innen pedig a tőig egészen fehér, kivéve a szárnyak középső pettyét; a tőnél azonban néhány sárgásbarna szabálytalan elmosódott folt mutatkozik. A sötét középtérnek, valamint az erek közepén levő pontoknak nyoma sincsen. — *C. lugubrata* Stgr. Eltérés világosabb rajzzal, a fehér sávban nincsenek fekete pontok; a mögött, a külszegély felé a rojtig kékesfekete. Az alsó szárny csak a tőnél kissé behintve, egyébkint fehér; a külszegély szabályos. *Var. obductata* Möschl. Ehhez hasonló példányok előfordulnak nálunk is. Fehér sávjuk meg van ugyan, de különben egészen egyszínű fekete-szürke, minden rajz nélkül.

Végül még két *Acidaliát* említek fel.

1. 1890-ben *Acidalia* ♀-t, 1892-ben pedig ♂-ét fogtam, melyet eleinte *A. virgularia* Hb.-nek néztem. De a *virgularia*-nak két harántvonala, a pontok és vonalak nem oly határozottak. Az említett két darab ennél jóval nagyobb, alapszíne vöröses-csontszínű és selyemfényű, felső szárnya három, alsó szárnya két csipkés haránt vonallal, a melyek mentén az ereken, kivált a harmadik harántvonalon a külszegély felé, erős fekete vonalakat mutatnak fel; minden szárny középső ponttal bír, rojtozata pedig igen finoman pontozott. Sajnos, nem ismerem a csak Sziciliában előforduló *A. virgularia* var. *paleacea* Gn., sem a déli Tirolban honos *A. graciliata* Mn. tüzetes leírását, de azt hiszem, hogy a leírt alak ezek egyikéhez tartozik.

2. Az 1897. év július havának 29-én egy kőbánya lejtőjén, ahol az *Acidalia perochraria* F. röpködni szokott, ♀-t fogtam, a mely az *A. ochreatea* Sc. nagyságával bír: *A. flaveolaria* Hb.-nek tartottam. Ennek vannak kissé látható sávjai és van fekete rojtozata, de fekete középpontja nincsen, jóval kisebb is annál a ♀-nél, melyet fogtam. Színe ugyan olyan, mint a *flaveolariaé*, rojtozata is épen oly világos sárga; felső szárnyán a sávok s a

középpont áttetszenek kissé, holott alul erősen mutatkoznak; alsó szárnyán erős fekete középpont áll. Minthogy ezt a ♀-t *A. luteolaria* Coust., vagy *A. numidaria* Luc.-nak sem tarthatom, mivel ez a két faj sötétebb, és azt más fajhoz sem sorolhatom, íme leírom: hátha másutt is előfordul és tán már neve is van.

Adatok Magyarország lepke-faunájához.

(*Microlepidoptera.*)

Irta Dr. Uhryk Nándor.

Kiegészítéseül *A. Aigner Lajos* azon közleményének, melyben a magyarországi Macrolepidopterák 1898-ki gyarapodását tárgyalta (R. L. VI. 73.), íme adom jegyzékét azon Microlepidoptera-fajoknak, melyek amaz év lefolyása alatt hazánkban először megállapíthatók voltak. Ezek a következők:

Botys sanguinalis L. var. *aurealis* Z. Kiscsűr 1898. máj. 16., Vizakna jul. 1., Latrioravölgy jul. 21. (Dr. Czekelius D.)

Pempelia adelphella F. R. Nagyszeben 1898. (Czekelius); Péczel 1896. (Ulbrich Ede).

Nephterix tristis Budapest 1896. jun. 27., 1898. szept. 4. Adalokban a világosságához röpült. Hernyóját a Hárshegyen találtam.

Cochylis cruentana Fröl. Budapest, 1896. jul. 9. a Lipótmezőn egy péld. A Franzenau-féle gyűjteményben Kolozsvártt is egy.

Grapholitha carduana Gn. Ugylátszik homokos talajon meg lehetőszen gyakori. Budapest (Régi versenytér) 1896. aug. 2., Csepel 1897. máj. 23., Peszér 1897. aug. 2. több példányt fogtam; Izsákon Kosztika László is néhányat. — *Gr. aemulana* Schl. Vizakna 1898. jul. 29. (Czekelius.) Meglehetősen ritka. — *Gr. tetragrammana* Stgr. Nagyszeben 1898. jul. 1. (Czekelius). — *Gr. decolorana* Frr. Nagyszeben 1898. aug. 16. (Czekelius). — *Gr. incaua* Z. Budapest, Adalak 1896. aug. 10., Csepel 1897. jul. 24. egy-egy példány; úgylátszik ritka. — *Gr. aurana* F. ab. *aurantiana* Koll. Budapest, Lipótmező 1897. aug. 20. egy példányt fogtam az erdőben.

Phoxopteryx tineana Hb. Lunka (Hunyad m.) 1897. jul. 25. egy péld.; a Franzenau-féle gyűjteményben is. — *Ph. biarcuana* Stph. Nagyszében, Branisch-erdő 1898. máj. 19. (Czekelius). Budapest, Csepelsziget 1897. máj. 16. kopott példányt fogtam.

Atemelia torquatella Z. Budapest, Sashegy 1897. jul. 7. egy példány; inkább délkeleti Európában (Oroszország) és a Balkánban fordul elő

Cerostoma chazariella Mu. Vizakna, 1890. több példány (Czekelius). Már 1896. jul. 19. fogtam Budapesten, a Lipótmezőn, de kopott lévén biztosan nem volt meghatározható azóta Csepelen 1897. jun. 15. és az Adalakban 1898. jul. 16-án fogtam egy-egy példányban. Felette ritka.

Gelechia nigra Hw. Budapest, Csepelsziget 1897. jun. 15. inkább északi Európában honos.

Bryotropha cinerosella Tgstr. Izsák (Kosztka). Az osztrák-magyar birodalomban egyebütt nem találták.

Parasia carlinella Stt. Budapest 1898. jul.—aug. Ezen inkább északnyugati Európában honos fajt Szépligeti Győző a *Carlina vulgare* virágzatából tenyésztette.

Doryphora lucidella Stph. Nagyszében 1898. jul. 27. (Czekelius). Ezt a szép s érdekes fajt Sareptán kívül eddig csak északi Németországban és Angliában gyűjtötték.

Coleophora lixella Z. Budapest, Csepelsziget 1897. jun. 17. Peszér 1897. aug. 2. egy-egy példányban: úglátszik itt ritka. — *C. artemisiae* Müll. Budapest 1896. jul. 20. két példányban. Németországon kívül még eddig nem figyelték meg.

Batrachodra praeangusta Hw. Lunka 1897. jul. 20. egy példányban fogtam.

Elachista lugdunensis Frey. Budapest, Széchenyihegy 1897. jun. 27. egy példányban.

Amblyptilia cosmodyctyla Hb. Budapest, régi versenyter 1897. máj. 4., Adalak 1899. szept. 21., Csepelsziget 1897. jun. 9. meglehetősen gyakori.

Ha ez adalék számra nézve nem is oly gazdag, mint a múlt évi volt, mégis, tekintve azt, hogy ez adatok hazánkban csak igen kevés és szűk területeiről, leginkább Budapest és Nagyszében környékéről valók, az eredmény kielégítőnek mondható, amennyiben a 3 év előtt megjelent Fauna-katalógus a Microlepidopterák 1246 faját és 26 fajváltozatát tünteti fel, holott azok száma a multévi kimutatással (R. L. V. 127.) és Dr. Czekelius D. jegyzé-

kével (R. L. VI. 113.) együtt ma már 1 36 faj és 28 fajváltozat. Ezekből a számokból kitűnik, hogy a szaporulat alig 3 év alatt 6, 3%-nál többre megy, és hogy a Microlepidopterák fajszáma a Macrolepidopterákét (1898. végén 1402 faj és 413 fajváltozat) mindinkább megközelíti.

Különfélék.

„A lepke mint táplálék“ című közleménye Bordan Istvánnak (R. L. IV. 199), mely az „Ill. Zeitschr.“ f. Ent. III. 22. számában is megjelent, visszhangot keltett Mexikóban. Krieger orizabai lepkész elmondja abbéli tapasztalatait. (Ill. Zeit. f. Ent. IV. 180.) Egyik villamos lámpát a Noctuák, de különösen a Sphingidák tömegesen keresik fel, azt egyideig nagy sebesen körül röpködik, fejükkel nehányszor erősen neki verődnek, azután a szemközt levő fehér falra ülnek és reggelig ott maradnak. Ezek közt egy csókafaj rajai iszonyú pusztítást visznek véghez. Ebben segítik őket a macskák és kutyák. Az említett fehér házfalon ugyanis kis ablak van, mely kiálló ráccsal el van látva. A rács mögött mindig ha K,-úr gyűjteni járt, két macska ült, jó kövér Sphingidákat csemegézve. S ugyanazt teszik a gazdátlan kutyák is, bizonyára szintén a nélkül, hogy bajok lenne. Más alakban az ember is fel emészti a lepkét, t. i. hernyó alakjában. Cordoba vidékén Jonote fákön valami nagy Sphingida hernyó él, a melyet az indianusok „Clacoaque“-nak neveznek és különösen kedvelnek, kivált zsírral kirántva. Másfajta hernyó vagy álcza a „Gusano de Magei“, mely az Açaive húsos leveleiben él. Ezt is megeszik, sőt elég jól megfizetik, mert darabja 5—6 krba kerül. De gustibus stb.

A hangyák intelligentiájára nézve Wasmann, az ismert hangya-kutató, a következő kísérletet tette. Széles óraüvegbe vizet tett s a közepére kis szigetre, apró tálczikát hangyatojással; azután az üveget annak a hangyabolynak a tetejére helyezte, a melyből a tojások származtak. Annak lakói (*Formica sanguinea*) csakhamar észrevették a tojásokat és csápjaikat a szigetecske felé irányították, minthogy azonban minden abbéli kísérlettel, hogy azokhoz közeljenek. vízbe kerültek, mindig ismét visszavonultak. Már azt lehetett hinni, hogy a hangvák az akadályt le nem fogják győzni, midőn egyikük egyszerre csak azon kezdte, hogy apró göröngyöket, faszilánkokat, hangvahullákat s efféle szilárd testeket odaszípielt s a vízbe ejtette. Példáját követték mások és csakhamar kész volt a hid, melyen át a kísérlet kezdetétől számított egy óra alatt az összes tojásokat elvitték. Ez a megfigyelés nem ámulatba ejtő

bizonyítéka-e annak, hogy legalább a *F. sanguinea* a megfontolásnak, a czéltudatos intelligenciának tekintélyes fokával bír? Ennek a kérdésnek a tisztázása végett a kutató a következő ellenpróbát tette. Bizonyos idő múlva ugyanazt az óra üveget, vízzel megtöltve ugyanarra a hangybolyra helyezte el, ez alkalommal azonban szigecské és hangvatozás nélkül. Ha első ízben a hangyák hidat építettek, hogy a tojásokhoz ferhessenek, úgy most nem volt semmi okuk a hídépítésre. Mindazáltal most is csakhamar a tó kiszárltásához fogtak, miután néhányszor megázott a lábuk. S habár tojásra kilátás nem volt, az üvegben levő vizet csaknem ugyan annyi idő alatt, mint azelőtt, görönggyel s egyéb szilárd anyaggal befödtek. Ebből a megfigyelő azt következteti, hogy a hangyákat első ízben sem készítette az aszándék, hogy hidat építsenek, hanem csak az, hogy a kellemetlen nedvességet eltávolítsák, a mely útjokat állta. Ha tehát — úgymond — azt állítanók, hogy a hangyák észszerű megfontolással alkalmazták a hídépítést, hogy a tojások birtokába jussanak, akkor az állatot kritikátlanul emberi rangra emelnők. Ennek daczára kétséges marad vajon Wasmann magyarázata az első kísérletre is ráillik, kivált mivel nem mondja világosan, vajon a hangyák csak egyik helyen építettek-e hidat, vagy a tavat minden oldalról befödtek. Első esetben, és ha kétségtelen lenne, hogy mindkét ízben ugyanazok az állatok működtek közre, akkor a második kísérlet épenséggel magas intelligenciájok mellett bizonyítana, mert akkor emlékező tehetségük hatott volna, mivel a tojásoktól eredő chemiai inger ekkor nem szerepelt. Hogy pedig a hangyáknak mi volt a szándéka, az nem esik latba; mert ha egyáltalában valami szándékuk volt, — s ezt Wasmann is elismeri — akkor intelligenciájuk már az által is be van bizonyítva.

Sesia stolidiformis Frr. a 60-as években még igen kereset lepké volt, melyet szívesen fizettek meg 3 frttal. Ennek Páve I János 1862. június havában mint Frivaldszky Imre segédje, annak távollétében a Farkasvölgyben virágzó szederen két ízben mintegy 80 példányát fogta. Midőn a második szállímány-nyal hazafelé bandukolt, Záborszky-nénál (kinék házikója a Farkasvölgy elején, ma romban fekszik), kinél Ankerék falatozni s i logálni szoktak, ott találta Anker Lajost és Rudolfot nejével együtt. „No, mi van a dobozban?“ azzal fogadta az egyik Pávelt, aki vonakodott zsákmányát megmutatni, de a végén még is csak kinyitotta a dobozt. Ankerék csaknem hanyat estek a nagy kincs látására és faggatni kezdtek a fiatal embert, hol fogta a lepkét, s az valahogy ki is bökte azt. Pár napra rá haza érkezett Frivaldszky és látva a kifeszített Sesiákat, szokott bőkezűségével egy huszassal jutalmazta Pávelt. Csakhamar ki is vezetette magát az illető helyre, de ott már virágzó szedert nem találtak. Utóbb bevallotta Pech János, ki az illető helyen fogás közben ott találta Ankeréket, kikkel ott össze is vezett, hogy azok is, ő is, egymás boszantására, a szederindákat mind kitepték.

A. A. L.

A lepke kikészítése Mielőtt a helyesen feltüzött lepkét kifejészténők, előszedjük a szükséges eszközöket: 1. a csipeszt (hegyes pinczetta); 2. a feszítő-tűt (tolltartóféle fogantyúba megfordítva elhelyezett hegyes varró-tű); 3. hegyes kék acél gombostűket; és 4. a feszítődeszkát, amely 35—40 cm.-nél hosszabb ne legyen. Ezt úgy készítjük, hogy a közepén tözeffel vagy parafával bélelt léczre két keskenyebb lécszet szögezzünk úgy, hogy közepén hézag maradjon. Ha csavarra járó deszkánk van, azt úgy igazítjuk, hogy a hézag két akkora legyen, mint az állat teste. Czelszerű a deszkát czeruzával, vagy tussal megvonalozni. A deszkára keskeny rajzoló vászon szalagot vagy szeletet (ne közvetlen a hézag szélére) erősítünk meg túvel két oldalt a deszka közepén s innen lefelé kezdjük meg a feszítést. Mindenek előtt az áztatóból kivett lepkét torán megfelelő erővel a csipeszszel megnyomjuk (ezt el ne mulasztjuk soha, mert ettől lesz a lepke hajlékony) és a deszka hézagának pontosan a közepére függőlegesen beletűzzük, úgy hogy a szárnytöve a deszkára fekszik: a szalagot fölibe téve s egyik kézzel tartva, a feszítő-tűvel szárnyait lassan s óvatosan fölfelé húzzuk, de a szárnyat csak a tövén levő erős érnél érintjük és azt nem lyukasztjuk. Ha a szárnyakat kellően felhúztuk, úgy hogy a felső szárny alsó széle merőleges vonalat képez, akkor a szalagot túvel megerősítjük és kifejésztjük a lepke másik oldalát is. Azután megigazítjuk a testét túvel, vagy alája rakott vatta pamacs-csal. Színt úgy elrendezzük csápjait is tűnek és türe tűzött apró papírlapoknak segítségével, a mely a fellálló potroh leszorítására is alkalmas. Ha a deszkának egyik fele megtelt, folytatjuk másik felén s azután a szárnyak felső részét szélesebb szalaggal letakarjuk és kis czédulára feljegyezzük a fogás s a feszítés napját. Ha a feszítő szalagot több ízben használjuk, a rajta támadt lyukakat mindig előbb kiegyenlítjük; ha pedig már némi jártasságra szert tettünk, a keskeny szalag helyett a Karlinger-féle cellulose-szalagot is használhatjuk; a mely az egész szárnyat elfödi és munkánkat egyszerűsíti. Szárításra a deszkát legjobb zárt szekrényben elhelyezni, a melybe olykor naphthalint teszünk, hogy a rabló rovarokat elűzzük. A lepkét szükséghez képest, de legalább 10—12 napig, nedves időben még tovább is hagyjuk száradni, mert ha előbb leveszszük, szárnyai megvetemednek. A leszedésnél a csipeszszel leszorítjuk a szalagot ott, hol a tűt kiszedjük, mert különben könnyen letörik a száraz csáp. A teljesen kiszáradt lepke alá kis czédulát teszünk, ráírva a termő helyet, a fogás napját s a gyűjtő nevét. Így azután a gyűjteményben helyezük el. *A. A. L.*

Juhokat mételvező légy. A *Lucilia sericata* Meig. nevű legyet Ritsema-Bos Németalföldör mindig juhok közelében figyelte meg a mint nösténye egy-egy juhra száll s annak gyapjára néhány petét ragaszt. Minthogy a nöstény 10—20 darabonként mintegy 500 petét toj, és a légy évenként több ivadékban fellép, neki kedvező években a juhok közt valóságos féreg-járvány uralkodik, a mely az által keletkezik, hogy a petékből 19—40 óra mulva kikelő kukacz eleinte a juh faránál levő gyapjúhoz tapadt

sárban él, de csakhamar a bőrbe, sőt legtöbbször a húsba is befuródik, és kivált a hasi oldalon bőrgyulladásokat okoz. A nyár folyamán a betegség a bőr felületén terjed el, azután mélyebbre, a subcutan kötőszövetbe, sőt az izomhúsig hatol, a melyet a kukac át meg átjár és felemészt. Ritsema ezt a járványt, mely csak 1860 óta ismeretes, a németalföldi kövér rétekre szorító betegségeknek a *Lucilia sericata*-t az egész európai continensen honos légynek tekintü, a mely Németalföld buja növényzetű rétein, de talán egyebütt is a parasitismusra rászokott, és azokon a vidékeken aránylag rövid idő alatt valóságos parasitává vált, míg oly tartományban, ahol ezt a betegséget nem ismerik, még a sárban vagy rothadt húsban fejlődhetik. A betegség a németalföldi sovány és homokos legelőkön tényleg nem fordul elő. Hanem csupán a buja réteken gyakori hasmenésben szenvedő juhoknál. Utóbb Karsch megállapította, hogy ez a légy Berlinben igen közönséges és petéit nemcsak sárba, hanem rothadó húsba is lerakja, tehát valóságos húslégy. Gyakorságánál és az íme megállapított azon hajlandóságánál fogva, hogy petéit eleven állatokra lerakja, nem indokolatlan az a gyanítás, hogy a *Lucilia sericata* a *Sacrophila Wohlfahrti* mellett a Myiasisban az embernél is szerepelhet.

„Bogarak Biró Lajos újguineai gyűjtéséből“ cím alatt Csiki Ernő a kir. m. Természettudományi Társulat állattani szakosztályában 1900. jan. 5-én előadást tartott, bemutatóan az *Endomychidae* családba tartozó fajokat, számszerint tizet. Ezek közül az *Encyomon Erimae*, *Saula Birói* és *Stenotarsus Birói* új fajok; érdekesebb még az eddig csak egy példányban ismert és angol Új-Guineából leírt *Beccaria Wallacei* Gerh. és *papuensis* Gerh. Érdekes még a *Dryadites borneensis* Friv., melyet Frivaldszky János Borneo szigetéről írt le, a hol Xántus János gyűjtötte: ezt most Biró Lajos Singaporenál is megtalálta. — Ezután „Új Endomychidák a Nemzeti Múzeum gyűjteményéből“ címen 6 új fajról értekezett, s azokat be is mutatta, nevezetesen a következőket: *Mycetina cruciata* var. *balcanica* (Balkán), *Mycetina montana* (Kelet India. Darjeling), *Trycherus elegans* (Kamerun: Lolodorf), *Haploscelis nitidus* és *madegassus* (Madagascar), valamint *H. nossibianus* (Nossibé szigetéről).

A magyarországi Anterygogeneák jegyzéke jelent meg néhai Vellay Imrétől. Hazánkban ezzel a rovarcsoporttal csak Dr. Tömösváry Ödön foglalkozott behatóbban, aki gyűjtéseinek eredményét, valamint az e tárgyra vonatkozó megfigyeléseit három terjedelmesebb és egy rövidebb ismertetésben közölte. E kitarító szorgalmú búvárunk elhalálása után e rovarcsoport tanulmányozásában szünet állott be s azóta csak igen kevés idevágó hazai közlés és adat került nyilvánosságra, s az is mind apróbb enumerációkban és egyes külföldi munkákban van elszórva. Még leginkább foglalkozott vele Vellay Imre, a ki a Nemzeti Múzeumban őrzött azon gazdag gyűjteményt is tanulmányozta, a

melyet Biró Lajos az ország különböző vidékein gyűjtött és Reuter O. M. helsingforsi tanár határozott meg; e nemű faunánkat azonban, az adatok csekély száma miatt nem jellemezhetette. Csak azt emeli ki, hogy a hazánkból felsorolt 70 faj közül a *Smyntlurus maculatus* Töm. és *Seira pallidipes* Reut. eddig kizárólagosan csak Magyarországból ismeretes s ennél fogva ezt a két fajt hazánk faunájára jellemző alakoknak tarthatjuk; a *Lepisma myrmecophila* Lucas és *Lepisma angulisetata* Guér. pedig a mediterrán fauna területéről került hazánkba. A fentebbi szám voltaképp 69-re apad, mivel az *Anisophaera problematica*-ról kisült, hogy az csak bogárcza (L. R. L. VI. 213.)

Európa bogarai (Die Käfer Europa's) című munka XXXVI. füzete jelent meg a napokban, melyben Schilsky 100 fajnak a leírását adja, legnagyobb részét az *Anobiidae* és *Bostrychidae* családokból. Újak a következők: *Dasytes Moreli*, *Dasytiscus Ragusae*, *Ochina ferruginea*, *Lasioderma corsicum*, *impunctatum*, *costulatum*, *Mulsanti* és *melanocephalum*, *Theca Championi*, *conicicollis* és *striatula*, *Caenocara Ganglbaueri*, *Synoxylon geminatum* és *Xylopertha Heydeni*. A részletes leírásokon kívül a kötet végén megtaláljuk az említett családok meghatározási táblázatait, melyek nem csekély mértékben emelik a mű becsét. Cs. E.

A Berge-féle lepkekönyv (I. R. L. V. 146.) nyolczadik kiadása az imént kibocsátott 14. füzettel teljesen megjelent és minden tekintetben igazolja azt a véleményt, melyet első füzete felől kijelentettünk. Jelen alakjában Berge műve valóban tudományos értékkel bír, és művésziesen készült 50 színes táblája minden hozzá értőnek tetszését ki fogja vívni. Ez az új kiadás nemcsak a kezdőnek nyújt a lepkészet terén kielégítő útmutatást, hanem a komoly gyűjtőnek is, gyűjteménye rendezésénél és kiegészítésénél megbízható kalauzuszul szolgálhat. Áránlag olcsó ára (kötve 12 frt 60 kr.) megkönnyíti a megszerzését.

Részeg rovarok. A bogáncs, cichoria és kivált a *Centaurea scabiosa* virágjain *Williams* angol botanikus számos poszméhet (*Bombus*) látott, a mint egyik virágot a másik után átvizsgálták és ha mézet nem találtak, azonnal tovaszálltak, de tovább időztek, ha találtak. Ilyenkor rendszeren megtörtént az, hogy az állat egyszerre oldalt vagy hanyat esett és lábaival görcsösen rugdalódzott. Bizonyos idő múlva némelyik el akart szállni, de nem bírt felemelkedni és visszaesett. Egyikét a kutató pléhdobozba zárt, és midőn azt negyedóra múlva kinyitotta, a *Bombus* újra a *Centaurea*-ra szállt, de néhány perc alatt megint az előbbi állapotban volt. Más ily részeg poszméhet néhány *Centaurea*-virágfejjel együvé elzárt, a melyekben a rovar folyton kutatgatott. Másnap reggel azonban, midőn az üvegdobozt kinyitották, a *Bombus* a veszedelmes virágoktól lehetőleg távol egy zugba húzódott és ha egyik virágra rátették, azonnal az üvegfalnak röppült; ha pedig erővel rajta tartották, undorát azzal fejezte ki, hogy fejét és mellső lábát lehetőleg felemelte a virágok fölé. A mohóság, melyet az állat még este is tanusított, világosan annak ellentétévé változott át.

— Hasonlót észlelt *Tutt J. W.* lepkéknél is. Üvegházban elzárt lepkéknél ugyanis azt tapasztalta, hogy a nőstények a harmattal beérték, a hímek azonban azokat a virágokat kedvelik, a melyek a destillálásnál a legtöbb alkoholt adják. Az ily lepkék olykor órahosszat ültek virágkehelyben, mintha részekek volnának. De a szeszes italt is kedvelik a lepkék. Az üvegház padlójára csöpögtetett lükörre nagy móhon rászálltak. A szabadon röpködő lepkéket pedig a kertben felejtett pohár pálinka szaga odavonzotta és jót húzva abból, rászegge tette. Ime az alkoholisták hivatkozhatnak a természet nyújtotta példákra!

Az első bogár 1900-ban. Január hó utolsó napján a Nemzeti Múzeum igazgatói irodájában nagy meglepetésemre elég jókora bogarat vettem észre, a mely a meghatározásnál *Cerambyx Scopoli Füssly*-nek bizonyult. Bizonyára a fűtésre szolgáló fából kelt ki, a melyben álczája él. Alighanem ez az első bogár, mely az új évben hazámban előkerült, s ennél fogva megjelenését a megemlézésre érdemesnek tartottam.

Szalay Imre.

A bugaczi puszta mikrofaunája. A kir. m. Természettudományi Társulat áttantani szakosztályában 1900. január 5-én Dr. Dada y Jenő előterjesztést tett a Kecskemét sz. kir. város birtokában levő bugaczi puszta álló vizeiből gyűjtött mikroszkopi anyag áttanulmányozása folyamában elért eredményekről. A nyolcz termőhelyről gyűjtött anyagban 69 fajt talált, melyek csoportonként a következőleg oszlanak meg: *Protozoa*, 12 *Coelenterata* 2, *Vermes* 12, *Copepoda* 7, *Cladocera* 16, *Ostracoda* 12, *Isopoda* 1, *Hydrachnida* 7. A talált 69 faj közül 58 hazánk más területeiről is ismeretes, a többi 11 pedig részint csak bugaczi vizekből került elő, részint a ritkábbak közé tartozik. A rákfélék közül két újat mutatott be *Paracandona hungarica* és *Limnocythera hungarica* név alatt. Felemlítette azt is, hogy a kis rákoskákban érdekes parasitákat is talált.

Herélt hernyókból lepkéket tenyésztett Dr. Oudemans J. T. (Zool. Jahrb. 1898. 71.) Az *Ocneria dispersa* hernyók nemi mirigyeit finom, hajlított csipeszszel eleinte a hasi oldalról, utóbb azonban mielőtt a háti oldalról távolította el, azt tapasztalván, hogy emültre a legalkalmasabb hely a hernyó hátán levő vörös szemölcs az ötödik szelvényen, a mely alatt a mirigyek el vannak helyezve. Vizsgálódásai, melyek egyúttal bizonyosságát nyújtják annak, hogy a herélés rovaroknál is lehetséges, azt eredményezték, hogy a herélésnek semmi befolyása nincsen sem az állat külsejére, vagyis másodlagos nemi charakérére, sem pedig annak csöklekedeteire nézve, ez utóbbiakat úgy érte, hogy a copulatio megtörtént még akkor is, ha mindkét nembeli egyén kétségtelenül herélve volt, és hogy a nőstény a végtagján levő gyapjút oly esetben is lerakta, ha az petét nem takart. Megfigyelte azt is, hogy teljesen kiherélt hímekkel párosodott nőstény petéiből a hernyó nagyobbára kikelt, a mi alighanem zűzennemzéssel magyarázható.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Horváth

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Róck-Sz.-Gasse 32.

1900. Februar

VII. Band

Heft 2

S. 22. **Fauna regni Hungariae.** Von diesem monumentalen Werke erschien jüngst ein neueres Heft; Inhalt: Orthoptera, von J. Pungur; Thysanoptera, von J. Jablonowski; Apterygongenea, von E. Vellay; Neuroptera und Pseudo-Neuroptera, von A. Mocsáry.

S. 22. Die **Thysanopteren** sind laut J. Jablonowski in Ungarn mit 37 Arten vertreten. Ausser ihm hat sich niemand mit diesen Thieren beschäftigt, blos Dr. A. Szaniszló gab die Biologie von *Thrips frumentaria*

S. 23. **L. v. Aigner-Abafi: Die Insekten und die Vögel.** Der ungarische Ackerbauminister Dr. Ignatz v. Darányi hat jüngst wieder ein ökonomisch bedeutendes Werk ins Leben gerufen: „Die Vögel Ungarns“ (in ungarischer Sprache; von St. v. Chernel mit trefflichen colorirten und schwarzen Abbildungen von St. Nécsey und J. Hány. Es wird derjenige Theil des Werkes besprochen, welcher das Verhältniss der Vögel zu den Insekten behandelt. Der Verfasser hat diesbezüglich Alles zusammengetragen, was die Literatur bot, ausserdem untersuchte er den Mageninhalt von ca 2000 Vögeln, um zu constatiren, ob dieselben nützlich oder schädlich seien. Sehr interessant und wichtig ist denn auch die Gruppierung der Vögel, je nachdem sie wirthschaftlich schädlich oder nützlich sind. Um das Zustandekommen dieses Prachtwerkes (2 starke Quartbände) hat sich der Gelehrte O. Herman verdient gemacht.

S. 25. **St Nécsey: Die Macrolepidopteren des Comitatus Bars.** Enumeration auf Grund zwölfjährigen Sammelns. Interessant ist das Vorkommen von *Eupithecia conterminata* und *glaucomictata*, welch letztere bisher nur aus Corsica und Kleinasien bekannt war.

S. 31. **A. Mocsáry: Die Neuropteren Ungarns.** Auf Grund der Vorarbeiten von J. Frivaldszky, L. Biró, J. Thahammer, F. Klapálek, P. Kempny u. A., sowie eigener Forschungen verzeichnet Verfasser 214 Neuropteren- und 148 Pseudo-Neuropteren-Arten.

S. 34. **J. Dahlström: Schmetterlings-Variationen II** (Schluss).

S. 37. **Dr. F. Uhryk: Beiträge zur Lepidopteren-Fauna von Ungarn.** Es werden hier die im J. 1898 für Ungarn zuerst constatirten Microlepidopteren-Arten aufgezählt. Die Anzahl derselben in Ungarn beträgt nunmehr 1336 Arten mit 28 Variationen.

Kleinere Mittheilungen.

S. 39. *Der Schmetterling als Speise*. Als Ergänzung der Mittheilung von St. Bordan (R. L. IV. 199.) werden die diesbezüglichen Beobachtungen von Krieger in Mexiko beigebracht.

S. 39. *Die Intelligenz der Ameisen* wird auf Grund der diesbezüglichen Versuche Wasmann's kurz geschildert.

S. 40. L. A. A.: *Sesia stolidiformis* war in den 60-ger Jahren noch ein sehr gesuchtes Thier, für welches gern 3 fl. bezahlt wurden. Nun erbeutete J. Pável im Wolfsthal bei Budapest binnen 2 Tagen 80 Stück auf blühenden Brombeersträuchern. Als die Concurrenz hiervon Kenntniss erhielt, wurden an der betreffenden Stelle sämmtliche Brombeersträucher ausgerottet

S. 41. L. A. A.: *Das Präpariren der Schmetterlinge*. Anleitung für Anfänger und Winke für geübtere Sammler.

S. 41. *Fliegen in Schafen*. Es werden die Erfahrungen mitgetheilt, welche Ritsema-Bos mit *Lucilia sericata* gemacht

S. 42. *Käfer von L. Biró in Neu-Guinea*. Vortrag von E. Csiki in der zoolog. Section der ungar. Naturhistor. Gesellschaft. Vorgewiesen werden unter Anderen einige Endomychiden, darunter neu: *Encymon Erimae*, *Saula Birói* und *Stenotarsus Birói*. Sodann bespricht derselbe „Neue Endomychiden des ungar. National-Museums“ u. z. *Mycetina cruciata var. balcanica* (Balkan), *M. montana* (Darjeling, Indien), *Trycherus elegans* (Kamerun), *Haploscelis nitidus* und *H. madegassus* (Madagascar), sowie *H. nossibianus* (Nossibé).

S. 42. *Verzeichniss der Apterygogeneen Ungarns* von J. Vellay. Mit dieser Insektenordnung befasste sich ausser dem Verfasser nur E. Tömösváry eingehender. Von den aufgeführten 70 Arten ist *Smythurus maculatus* Töm. und *Seira pallidipes* Reut. ausserhalb Ungarns noch nicht gefunden worden.

S. 43. E. Cs.: *Die Käfer Europas* von Schilsky. 36. Heft. Kurz besprochen und die neuen Arten namhaft gemacht.

S. 43 *Berge's Schmetterlingsbuch* wird wärmstens empfohlen, indem daraus nicht nur der Anfänger, sondern auch der geübtere Sammler Manches lernen kann.

S. 43. *Betrunkene Insekten*. Bericht über die diesbezüglichen Beobachtungen von Williams und Tutt.

S. 44 Em. Szalay: *Der erste Käfer im J. 1900*. In der Kanzlei des ung. National-Museum fand der Director desselben am 31. Jan. einen *Cerambyx Scopoli*, dessen Puppe in dem Brennholz gewesen sein mochte.

S. 44 *Die Mikrofauna der Puszta-Bugacz* (bei Kecskemét). Hierüber hielt Dr. E. Daday einen Vortrag in der zool. Section der ungar. Naturhistor. Gesellschaft. Unter den gesammelten 69 Arten befanden sich zwei neue u. z. *Paracandona hungarica* und *Linnicythere hungarica*. Verfasser fand in den Mollusken auch einige interessante Parasiten.

S. 44. *Falter aus castrirten Raupen*. Die interessanten Versuche von J. T. Oudemans, sowie das Resultat derselben werden in Kürze mitgetheilt.

VII. kötet.

1900. február hó.

2. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

— * —

DR. BEDŐ ALBERT

DR. ENTZ GEZA

DR. CHYZER KORNÉL

DR. HORVATH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE és KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

A rovarok és a madarak. <i>A. Aigner Lajostól.</i>	23
Bars megye nagylepkéi I. <i>Nécsey Istvántól.</i>	25
Magyarország Neuropterái. <i>Mocsáry Sándortól.</i>	31
Variáló lepkék Eperjes vidékéről II. <i>Dahlström Gyulától.</i>	34
Adatok Magyarország lepke-faunájához. <i>Dr. Uhryk Nándortól.</i>	37
<i>Különfélék :</i>	
A lepke mint táplálék.	39
A hangyák intelligenciájáról.	39
<i>Sesia stelidiformis.</i> <i>A. A. L.-tól.</i>	40
A lepke kikészítése. <i>A. A. L.-tól.</i>	41
Juhokat mételező légy.	41
Bogarak <i>Biró Lajos</i> újguinei gyűjtéséből.	42
A magyarországi Apterygogeneák.	42
Európa bogarai. <i>Cs. E.-tól.</i>	43
A Berge-féle lepkékönv.	43
Részeg rovarok.	43
Az első bogár 1900-ban. <i>Szalay Imrétől.</i>	44
A bugaczi puszta mikrofaunája.	44
Herélt hernyókból lepkék.	44

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII, Eszterházy-utca I.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Az 1897., 1898. és 1899-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Röck-Szilárd-utca 32.) czimzendők.

Levélszekrény.

Dietrich Rezső úrnak. Az utalványozott 8 k. át a multévi folyamra jegyeztük be. — Francé Rezső úrnak Az ígért régi folyamokra mikor számíthatunk? szükségünk van rájuk. — B. J. úrnak. Az előfizetést félévre is elfogadjuk. — R. F. úrnak. A közölt eset ismeretes. Sokkal erősebb a cserebogár, mely testének 14-szerte nagyobb terhet képes elvonszolni, tehát erősebb mint a ló. — K. L. úrnak. A lepkék elcsomagolásához ajánlott papirzsák (dűttni) készítése igen egyszerű. Veszünk p. o. 8 cm. hosszú és 6 cm. széles papirszületet, azt keresztbe összehajtjuk, úgyszintén a két oldalt kiálló részét is, miután a friss lepkét bele tettük volna. Púhításnál czélszerű, a lepkét ki nem venni, hanem papirosostul az áztatóba helyezni.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézete-
ket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendekél
ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűj-
tötte, mely években? A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálfőpillét*
és *bábját* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel
szolgálok cserében más lepkékkal. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia*
pyrit, *Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e czélra
kérem a fölös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32.

A. Aigner Lajos.

Kérelem. Hazánk bogárfaunájából a *Buprestidákat*, *Ceuthorrhynchí-
nákat* és *Apioninákat* különös tanulmány és kutatás tárgyává téve,
már néhány év óta erősen dolgozom e szakban, hogy az eredményt
a R. L.-ban annak idején közzétegyem. Kérem tehát a tisztelt ro-
vargyűjtő urakat, szíveskedjenek nekem a nevezett csoportokból bár-
mennyit borszeszben az én költségemre küldeni. Felkészítés és meg-
határozás után a bogarakat köszönettel viszaszármaztatom. Egyúttal kö-
szönetet mondok mindazon uraknak, kik ezen munkámban nevezett rovarok
beküldésével eddig is szívesek voltak támogatni.

Baranya-Szabolcs,

Dr. Kaufmann Ernő.

Kérem. Lepkészeinket felkérem, hogy *eltorzult lepkéket* (egyenetlen alakú vagy színű szárnyakkal stb.), beszáradt vagy kikelt *bábokat*, *gubókat* és *lepképetéket* (megölve), úgyszintén hernyóból vagy bábból kikelő *parasitákat* (ezeket külön-külön borszeszben, lehetőleg a lepke-faj megnevezésével) részemre félre tenni s alkalmmalag beküldeni szíveskedjenek. Cserébe adhatok lepkéket és kifujt hernyókat.

Budapest, VIII., Rökk-Szilárd-u. 32.

A. Aigner Lajos.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégebb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdaszoknak és erdészeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és *leg ritkább* fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök. Német-Bográn. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az *első füzet*, mely a szisztematikai részzel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varju*-, *sárga-rigó*-, *seregély*- és *pintyféléket*, a *második füzet*, a *pacsirta*-, *billegtető*- és *poszátaféléket* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 írt 50 kr, az egész munkának 15 írt. Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyula*-hoz, (Magyar Nemzeti Múzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

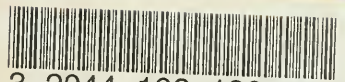
Nagy rovargyűjtemény különösen gazdag Coleopterákban, Homoptera-
rákban és Hymenoptera-
rákban, melyeket a legkiválóbb szakemberek determináltak, szekrényvel együtt igen jutányosan eladó. Bővebb felvilágosítást szerkesztőségünk ad.

Schröder Chr. tr., az »Illustrirte Zeitschrift für Entomologie« szerkesztője, az *Eupithecia*-genus tanulmányozásával foglalkozván, az *Eupithecia*-lepkék és élő bábok lehető nagy számát kívánja beszerezni. Ajánlatokat és küldeményeket e lapok szerkesztősége szívesen közvetít.

Bátorkodom a tisztelt *bogarászokat* a nálam már megjelent XIX. számú európai, de különösen Magyarország-, Bosznia-, Hercegovina- és Dalmátiában általam az idén gyűjtött igen ritka és mintegy 5000 fajt és válfajt (köztük egészen újak) tartalmazó Coleoptera-
árjegyzékére figyelmeztetni. Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány.

Kelecsényi Károly.

Im Selbstverlage von H. Wernicke in Blasewitz bei Dresden erschienen: *Anleitung zur deutschen Normalpräparation von Semmetterlingen.* Preis 3 Mark.

3 2044 106 180 664

